

**ЦАГДААГИЙН ЭРГҮҮЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА,
ТҮҮНИЙ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ
POLICE PATROL ACTIVITIES AND LEGAL
REGULATIONS**

Бат-Очирын Сүхбат

ДХИС-ийн АШБС-ийн
магистрант, цагдаагийн ахмад

Svkhbat Bat-Ochir

Graduate student at the University of
Internal Affairs, police captain

Товч агуулга. Монгол Улс ардчилсан зах зээлийн харилцаанд шилжсэн сүүлийн 30 жилд нийгэм, эдийн засаг, улс төр, оюун санаа, хууль эрх зүйн хувьд нэлээд өөрчлөлтүүд гарсан. Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх бодлого, чиглэл тодорхой хэмжээгээр өөрчлөгдөж, цагдаагийн байгууллагын зүгээс түүний хэрэгжилт тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлох, эргүүл, харуулын үйл ажилгааг оновчтой зохион байгуулах арга замыг тодорхойлох, эрдэмтэн судлаачдын үзэл баримтлалыг харьцуулан судалж, холбогдох нэр томъёо, түүний агуулгыг энэхүү өгүүлэлээр авч үзсэн юм.

Abstract: Social, economic, political, spiritual and legal changes have occurred last 30 years in the mongolia. The policy and direction of crime prevention has changed to some extent, and the problem of its implementation has been determined by the police. to improve the way of optimal organization of patrols and guards, to compare the concepts of academics, and to discuss related terminology issues.

Түлхүүр үг: Эргүүл, эрх зүйн үндэс, үйл ажиллагаа, нийгмийн хэв журам, эргүүл, хөдөлгөөнт эргүүл.

Key word: Patrol, legal basis, operations, social order. patrol, car patrol.

Үндсэн хэсэг. Цагдаа гэдэг нь төрөөс хариуцуулсан хууль, нутаг дэвсгэрт хуулийг сахиулах, нийтийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, энэ зорилгоор хүч хэрэглэх эрх хуулиар олгогдсон төрийн төлөөлөгч гэсэн ерөнхий ойлголт байдаг. Үүнийг “*constabulary, gendarmerie, police force, police department, police service, law enforcement agency*” гэх зэргээр янз бүрээр нэрлэж ажилтнуудыг нь “*police officers, troops, sheriffs, constables, rangers, peace officers*” гэх зэргээр нэрлэдэг. Үүнээс “*Police service*” гэдгийг сүүлийн үед манайд хэрэглэж байгаа, “*service*” гэдэг үг нь элдэв янзийн үйлчилгээний утга агуулах боловч үндсэн утга нь засгийн газраас олон нийтийн төлөө бий болгосон тогтолцоог хэлдэг.

Гадаад орнуудын цагдааг ихэвчлэн “*Police service*” гэх зэргээр нэрлэж байгааг хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгийг гэмт халдлагаас хамгаалах алба гэж ойлгох нь зөв болов уу¹

Хууль зүйн ухааны доктор Д.Таванжин эргүүлийн үйл ажиллагааны талаар нарийвчлан авч үзээгүй боловч нийгмийн дэг журам, нийгмийн хэв журмын ойлголт, олон нийтийн аюулгүй байдлын тухай ойлголт, нийтийн аюулгүй байдлын тухай ойлголт

¹ Хурандаа Д.Эрдэнэбаатарын Өдрийн сонинд өгсөн ярилцлага.

нийгмийн хэв журам хамгаалах салбарыг удирдах удирдлагын ойлголт мөн замын цагдаагийн албаны үйл ажилгаагч гэсэн оруулан авч үзсэн байна.

Хууль зүйн шинжлэх ухааны доктор Ж.Долгорсүрэн эргүүлийн үйл ажиллагааны талаар авч үзэхдээ нийгмийн хэв журам хамгаалах салбарыг удирдах удирдлагын субъект талаас нь тусгажээ. Үүнээс үзэхэд цагдаагийн эрх зүйн салбарын судлаачид эргүүлийн үйл ажиллагаатай холбоотой тодорхойлолт нарийн гаргаагүй боловч нийгмийн хэв журам хамгаалах зорилгоор эрүүгийн үйл ажиллагааг удирдан, зохион байгуулдаг болох нь ажиглагдаж байна.

Түүнчлэн эргүүл, түүний үйл ажиллагааны төрөл хэлбэрийн талаар Профессор Т.Батсүх “Цагдан сэргийлэхийн сэргийлэн хамгаалах алба” номондоо “Эргүүл гэдэг нь хэв журам сахиулах, гэмт хэрэгтэй тэмцэх цагдан сэргийлэхийн харуулын үндсэн төрөл юм гэж тодорхойлсон байна.

Хууль зүйн ухааны доктор Г.Ганбаатар “Эргүүлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулж байгаа төрлөөс хамаарч дараах ерөнхий байдлаар ангилан авч үзсэн байна. Үүнд:

-Хууль сахиулах байгууллагын эргүүл

-Иргэдийн оролцоот эргүүл

-Аж ахуй нэгж байгууллагын эргүүл

Гудамж талбай олон нийтийн газарт хэв журам сахиулах үүрэг гүйцэтгэж байгаа цагдаагийн алба хаагч нь гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх Нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах, гэмт хэрэг, зөрчлийн талаарх дуудлага мэдээлэлд шуурхай очих, цагдаагийн үйлчилгээг иргэдэд түргэн шуурхай хүртээмжтэй хүргэх гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг халуун мөрөөр нь илрүүлэх, таслан зогсоох, баривчлах, хэрэг учралын газрыг хамгаалах зөрчлийг шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд үүнийг цагдаагийн эргүүл гэж нэрлэж болохоор байна.

Цагдаагийн эргүүл, харуулын дүрэмд дараах 4 эргүүлийн нэр томъёоны тодорхойлолтыг тусгасан байна. Үүнд:

-“Цагдаагийн эргүүл” – гудамж, талбай, үйлчилгээний цэг зэрэг олон нийтийн газарт гэмт хэрэгтэй тэмцэх, хэв журам сахиулах зорилгоор ажиллаж байгаа цагдаагийн алба хаагчийг;

-“Нийтийн хэв журмын эргүүл” Эргүүлийн чиглэлд ажиллах үүрэгтэй эргүүлийг;

-“Хөдөлгөөнт эргүүл” Эргүүлийн хоёр ба түүнээс дээш чиглэлийн хооронд явж ажиллах эргүүлийг;

-“Явуулын эргүүл” Тээврийн хэрэгслээр болон явган аялагчдыг дагаж ажиллах эргүүлийг хэлнэ²; гэж тодорхойлсон нь үндэстэй байна.

Цагдаагийн эрүүгүүлийн үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалтын талаар Монгол улсад Их Монгол улс байгуулагдсан 1189 оноос эхлээд торгон цэрэг, хэвтүүл, харчин турхаг, цагдах цэрэг, “хан хэнтий уулын” “Ойн цагдаа” “Авын цагдаа” “Харчин өртөөний цагдаа” олон хошуудын хилийг харгалзсан тйган буюу цагдаа, Хилийн цагдаа харуул, Олон хошуудын цагдаа, нутгийн цагдаа, савын цагдаа, Тайган, Арван таваны цагдаа гэх мэт нэршилтэйгээр ажиллаж байгаад 1916 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн “Нийслэл хүрээний тойрон газруудын цагдан сэргийлэх дүрэм хэмжээ”-нд эргүүлийн үйл ажиллагааны талаар тусгахдаа “Манаж сэргийлэх” гэсэн нэр томъёог хэрэглэж эхэлсэн байна. 1920 оны 6 дугаар сард “Хүрээний цагдан цээрлүүлэх хорооны тухай хуульд манаж сэргийлэгч гэсэн утга илэрхийллийг “цагдагч” гэсэн нэр томъёогоор сольсон байна.

² Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2014 оны 01 сарын 22-ны өдрийн 34 дүгээр тушаалаар батлагдсан эргүүл харуулын дүрэм.

1923 онд 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн “Нийслэл хүрээний цагдан сэргийлэх хорооны дүрэм хэмжээ” цагдагч гэсэн нэршилийг “цагдан сэргийлэх” болгон өөрчилж цагдан сэргийлэх гэсэн нэршилтэйгээр эргүүлийн үйл ажиллагаа явуулдаг байсан байна. Мөн 1926 оны 1 дүгээр сарын 15-ны өдрийн “БНМАУ-ын Цагдан сэргийлэх газрын дүрэм” 1928 оны 1 дүгээр сарын 06-ны өдрийн “Цагдан сэргийлэх газрын дүрэм” 1934 оны 02 дугаар сарын 02-ны өдрийн “БНМАУ-ын Цагдан сэргийлэх тухай дүрэм” 1942 оны 4 дүгээр сарын Дотоод явдлын яамны харъяа улсын цагдан сэргийлэх газрын дүрэм, 1955 оны 3 дугаар сарын 29-ны өдрийн “БНМАУ-ын Дотоод явдлын яамны харъяа Улсын цагдан сэргийлэх байгууллагын дүрэм” 1963 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн “БНМАУ-ын цагдан сэргийлэх байгууллагын дүрэм” 1985 оны 04 дүгээр сарын 26-ны өдрийн “БНМАУ-ын Цагдан сэргийлэх байгууллагын дүрэмд тус тус “Цагдан сэргийлэх” гэдэг атга агуулагаар явуу байгаад 1993 оны Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулиар “Цагдаа” гэсэн нэршилээр хэв журам сахиулж эхэлсэн бол 2014 оноос хууль сахиулагч гэсэн нэрээр нэрлэгдэх болсон ч 2017 оны Цагдаагийн албаны тухай хуульд өөрчлөлт оруулж, цагдаагийн алба хаагчийн эрх зүйн байдлыг шинэчлэн тогтоож эрх зүйн шинэчлэл хийсэн.³

Цагдаагийн эргүүлийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндэс нь Монгол Улсын Үндсэн хуулиас эхтэй ба Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 11-р зүйлд “Эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалж, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн”⁴ 38 дугаар зүйлд “Засгийн газар нь хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, нийгмийн хэв журмыг бэхжүүлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ” гэж заажээ. Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсын төр иргэдийнхээ өмнө гэмт хэрэгтэй тэмцэх үүрэг хүлээж байгаа юм.

Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.2-т “Гудамж талбай болон нийтийн эзэмшлийн бусад газарт эргүүл хийх” гэж заасан. Харин “Цагдаагийн эргүүл, харуулын дүрэм”-д Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэгтэй тэмцэх нийгмийн хэв журам хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор эргүүл, харуулын үүрэг гүйцэтгэнэ гэжээ.

Цагдаагийн эргүүл харуулын дүрмийн 1-р зүйл “Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийгмийн хэв журам хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор эргүүл, харуулын үүрэг гүйцэтгэхдээ холбогдсон харилцааг энэхүү дүрмээр зохицуулна гэж заажээ.

Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйл “Цагдаагийн алба нь гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үндсэн чиг үүргийг хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төрийн тусгай алба мөн” гэж тодорхойлсон нь эргүүлийн үйл ажилгааны гүйцэтгэх үүргийн эрх зүйн эх сурвалжийг тодорхойлж байна.⁵

Цагдаагийн албаны тухай хуулийн дараах зүйл заалтууд нь эргүүл үүрэг гүйцэтгэх алба хаагчийн гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлж байна. Тухайлбал: 10 дугаар зүйл /Гэмт хэрэгтэй тэмцэх/-ийн 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.7, 10.1.8, 10.1.9% 11 дүгээр зүйл /Нийтийн хэв журам хамгаалах/-ийн 12.1.3, 12.1.5 зэрэг нийт 3 зүйл, 13 заалт нь эргүүлийн гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлж байна.

Цагдаагийн албаны тухай хуульд заасан цагдаагийн эргүүлийн офицерийн гүйцэтгэх үүргүүдийг агуулгаар нь багцлан авч үзье. Үүнд:

- Зөрчлийн талаархи гомдол мэдээллийг хүлээн авах, бүртгэх хуулиар харъяалуулсан зөрчлийг шалгаж шийдвэрлэх, байгуулага, алба хаагчийг мэдээллээр хангах.

³ Д.Таванжин Монгол улсын цагдаагийн эрх зүй. Уб., 2007. 85 дахь тал

⁴ Монгол Улсын үндсэн хууль. Уб., 1992 он

⁵ Цагдаагийн албаны тухай хууль. Уб., 2017 он

- Гудамж талбай олон нийтийн эзэмшлийн бусад газарт эргүүл хийх, байнгын болон түр ажиллагаатай хянаж-нэвтрүүлэх цаг ажиллуулах дууны, дүрсний бичлэг, бусад арга техник хэрэгсэл ашиглан хяналт тавих.

- Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах.

- Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах

- Гэрээт харуулын болон хувийн хамгаалалтын үйл ажилгаанд хяналт тавих, холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах.

- Хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэх явцад илэрсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн шалтгаан нөхцөлийг арилгуулах, тэдгээрийг гарахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэн , хуулийн этгээдэд шаардлага, сэрэмжлүүлэг өгөх, биелэлтийг нь хангуулах.

- Олон нийтийн цагдаа нартай хамтран ажиллах, мэргэжил, арга зүйгээр хангах.

- Гэмт хэрэг, зөрчлийн талаарх шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг төлбөртэй авах.

- Нөхцөл байдал хүндэрсэн үед дэг журам сахиулах, эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх бүх талын арга хэмжээ авах.

- Эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр жагсаал, цуглааныг албадан тараах ажиллагааг гүйцэтгэх.

- Гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсон аюул үүссэн үед хорио цээрийн дэглэмийг сахиулах, амь нас, эрүүл мэнд нь онц аюултай нөхцөлд байгаа хүнд тусламж үзүүлэх.

- Шаардлагатай тохиолдолд улсын онц чухал болон хүний амь нас, эрүүл мэнд, байгаль, экологийн тэнцвэрт байдалд шууд хохирол учруулах эрсдэлтэй болон гэмт халдлагад өртөж болзошгүй бусад объект, ачаа тээшийг түр хугацаагаар хамгаалах.

- Нийтийг хамарсан арга хэмжээ, жагсаал, цуглааны үеийн хамгаалалт хийх.⁶ ЦЕГ-ын газрын даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/264 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэх журам” (код 401) дээр эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэх алба хаагчид үүрэг гүйцэтгэхээр зохицуулсан агуулгыг авч үзье. Үүнд:

— Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилсан сэргийлэх, тэслэн зогсоох, илрүүлэх, хэв журам сахиулах.

— Эрүүгийн болон хэв журмын нөхцөл байдлын талаар биечилсэн судалгаа хийж, эргүүлийн чиглэлийн орчинд хяналт тавьж ажиллах.

— Гэмт хэрэг, зөрчлийн талаар иргэдээс ирүүлсэн гомдол, мэдээллийг хүлээн авч, шуурхай арга хэмжээ авах.

— Иргэнд тусламж, туслалцаа үзүүлэх.

— Гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн этгээдийг саатуулах, баривчлах.

— Зөрчил шалган шийдвэрлэх, хойшлуулшгүй ажиллагаа явуулах.

— Үүрэг гүйцэтгэхдээ дүрэм журам баримтлах.

— Шаардлагатай тохиолдолд албадлага хэрэглэх.

— Хийсэн ажлаа холбогдох албан тушаалтанд танилцуулах, бүртгэл, тооцоо, хийх.

ЦЕГ-ын даргын 2017 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/264 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Авто эргүүл ажиллах журам” /код 402/ дээр машинтайгаар хөдөлгөөнт эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэх үйл ажиллагааны талаар зохицуулсан бөгөөд үүрэг гүйцэтгэх алба хаагчдад тогтоосон чиглэлийг зөвшөөрөлгүй, дур мэдэн орхих, жолоогоо бусдад шилжүүлэх, галт зэвсгийг задлах, сумлах, зэргээр оролдох зэрэг 9 зүйлийг хориглсон байна⁷.

⁶ Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам

⁷ ЦЕГ-ын даргын 2017 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/264 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Авто эргүүл ажиллах

Дээрх журмаар эргүүлийн офицерийн гүйцэтгэх нийтлэг үүргээс гадна автомашинтай харьцахтай холбоотой онцлог үүргүүдийг нэмж тусгасан байна.

“Морь эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэх журам” /код 403/-ийн 403.7-1 Цагдаагийн алба хаагч нь морьт эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэхэд дараах үүрэг хүлээнэ гэж заасан байна. Тухайлбал:

- Өөрийн мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, албаны морь унаж гэмт этгээдийг баривчлах, эрэн сурвалжлах, гэмт хэргийг илрүүлэх, таслан зогсоох, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах, хэргийн газрын хамгаалалт хийх зэрэг арга зүйд суралцах.
- Албан үүргээ гүйцэтгэж байх үедээ санаачилгатай, тэвчээртэй, хатуужилтай байх.
- Морины зуршил, зан авирыг судалж мэдсэн байх, түүнийг арчлах мэдлэг эзэмшсэн байх.
- Морины тоног хэрэгслийг шалгах, эмээллэж, хазаарлаж сурсан байх.
- Цаг агаарын болон газар орны ямар ч нөхцөлд морь унаж, хэрэглэх чадвар эзэмшсэн байх.
- Мориор байгалийн болон бий болсон бартаа саадыг туулж чаддаг байх, морины чадлыг тооцож, гамнаж байх.
- Морьтой харьцахдаа аюулгүй байдлыг сахих.
- Адууны өвчний шинж тэмдгийг мэдэх, шаардлагатай үед анхны тусламж үзүүлэх чадвартай байх.
- Тоног хэрэгслийг цэвэрлэж, арьсан болон төмөр хэсгийг цаг тухайд нь тосолж хуурайшилтаас сэргийлэх, жижиг засварыг хийж байх.
- Үүрэг гүйцэтгэх үед албаны мориор бусдыг гэмтээхээс сэргийлэх гэх мэтээр тусгасан байна.⁸

Эргүүлийн үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох талаар

Цагдаагийн байгууллагын хэрэглэгчийн үнэлгээ-2017 судалгааны тайлангаас үзвэл Мөн судалгаанд оролцогчидын 56.3 хувь нь эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэж буй алба хаагчдаар үйлчлүүлж тухай бүр асуудлаа шийдвэрлүүлж тусламж авах хүсэлтэй байдаг нь ажиглагдаж байна. Иймд эргүүлийн үйлчилгээг хүртээмжтэй түргэн шуурхай хүргэх, оновчтой зөв зохион байгуулах шаардлага гарч байна.

Мөн хөдөлгөөнт эргүүлийг нэг цэгт зогсоох, дуудлага гараагүй үед сул зогсох нь гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг хэрэгжүүлэх түүний үр дүнг бууруулах хүчин зүйл болж байна. Түүнчлэн гудамж талбайд эргүүл хийж сэжигтэй хүн, объектыг хяналтандаа авах ажил хийгдэхгүй байгаагаас шалтгаалж гэмт этгээд, гэмт хэрэг зөрчилд холбогдож болзошгүй этгээдүүдэд хяналт тавьж тэднийг хяналтандаа байлгаж чадахгүй байна гэж бид үзлээ.

Судалгаанд хамрагдсан иргэдийн 54 хувь нь эргүүлийн үйл ажиллагаа доголдолтой, хоцрогдолтой, ажил үйлчилгээг нь сайжруулах ёстой гэж дүгнэсэн нь эргүүлийн үйл ажиллагаа хараахан иргэдийн сэтгэлд хүрч чадаагүй байна.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 2-р сарын 19 дүгээр тогтоолоор Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг баталсан бөгөөд уг Бодлогын баримт бичгийн 7 дугаар зорилтод: «мэдээллийн технологи, харилцаа холбооны хамрах хүрээг өргөтгөх, орон нутагт өндөр хурдны сүлжээг нэвтрүүлэх, хэрэглээг нэмэгдүүлэх ...» -ээр заасан байна. Мөн Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 5-р сарын 13-

журам”

⁸ ЦЕГ-ын даргын 2017 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/264 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Морь эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэх журам”

ний өдрийн 52 дугаар тогтоолоор Алсын хараа-2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг баталсан бөгөөд уг Бодлогын баримт бичгийн 7.4.2-д «салбарын үйл ажиллагаанд шинжлэх ухааны өндөр түвшний технологийг нэвтрүүлэх бүтэц зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож, судалгаа, шинжилгээний баазыг бэхжүүлэх, эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем болон оюуны өмчийн эрхийн хамгаалалтын системд хиймэл оюун ухаанд суурилсан технологи нэвтэрсэн байна» хэмээн заасан нь эргүүлийн үйл ажиллагаанд шинжлэх ухааны ололт амжилтанд тулгуурлан хөгжүүлэх эрх зүйн үндэс болсон юм.

Үүний үр дүнд гудамж талбайд үйлдэгдэж буй гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг тодорхойлоход ArcMap, ArcGIS газарзүйн программ, ASAP, TPS мэдээллийг ашиглах, цагдаагийн байгууллагын system.police.gov цахим сүлжээнд мэдээлэл байршуулах, солилцох, мэдээлэл, холбоо, технологийн үйлчилгээг цагдаагийн алба хаагчид түүний дотор авто эргүүлийн үйл ажиллагаанд нэвтрүүлсэн нь Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд орчин үеийн техник, технологи нэвтрүүлж ашиглах бодлогыг хэрэгжүүлж буй хэлбэр юм.

Түүнчлэн нийслэл хотын хэмжээнд ашиглагдаж байгаа камеруудын хэвийн үйл ажиллагааг хангаж, гэмт хэргийн хяналтын цогц системтэй уялдуулан камерын хяналтын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгож, дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх, гудамж талбайг хянах, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хяналтын камерын удирдлагын нэгдсэн төв байгуулах, цахим эргүүлийн үйл ажиллагааг нэвтрүүлэх хэрэгцээ шаардлагыг бид орхигдуулж болохгүй.

Мөн цагдаагийн байгууллагын уламжлалт эргүүлийн нэг хэлбэр морьт эргүүлийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж морьдыг шаардлагатай тохиолдолд хотын захаас авчирдаг байдлыг зогсоож, явган болон машинт эргүүл ажиллахад хүндрэлтэй гэмт хэрэг, зөрчил ихээр үйлдэгддэг Туул, Сэлбэ голын ай саваар болон шаардлагатай газар байршлуудад байнгын ажиллуулах шаардлагатай.

Цагдаагийн эргүүлийг батлагдсан чиглэлд урт хугацаагаар, байнгын давтамжтайгаар ажиллуулах, нийтийг хамарсан арга хэмжээний үеэр зохион байгуулагдах хамгаалалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд цагдаагийн эргүүлийн алба хаагчдын хүрэлцээ муу байгааг харгалзан үзэж, цагдаагийн орон тооны асуудлыг тодорхой хэмжээгээр шийдвэрлэх нь зүйтэй болов уу?

Түүнчлэн хөдөлгөөнт эргүүлийн (машинт эргүүлийн) хариуцан ажиллах нутаг дэвсгэрийн хэмжээ нь 6-8 км байхаар эргүүл харуулын дүрэмд зааж өгсөн байдаг ч өнөөдөр нэг машинт эргүүл зарим чиглэлд 10 км түүнээс ч илүү газар нутаг хариуцан үүр гүйцэтгэж байгааг анхаарч бүх чиглэлд машинт эргүүлийн газар нутгийн хэмжээг гэмт хэрэг, зөрчлийн байдлыг харгалзан адил хэмжээтэй тогтоож ачаалалыг тэнцвэржүүлэх хэрэгтэй байна.

Эргүүлийн нэгдсэн байршилтыг тухайн цагдаагийн газар хэлтсийн дарга жилд хоёр удаа батлаж байгаа нь эргүүлийн нэгдсэн байшилт нь өвлийн болон зуны улирлын гэсэн хоёр хэлбэртэй байгаа нь цаг үеэсээ хоцорсон, нөхцөл байдалд тохирохгүй байгааг өөрчлөх, машинт эргүүлд хариуцуулан өгөх эргүүлийн чиглэлийг гудамж тайлбайн гүнд оруулах, эргүүлийн чиглэлийг километр газар бус радиус газар болгон өөрчлөх, машинт эргүүлийг нэг цэгт зогсоох бус хариуцсан нутаг дэвсгэртээ байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэд хууль тогтоомжийг хэрхэн сахин биелүүлж байгаад хяналт тавьж хөдөлгөөнтэйгээр явж эргүүлийн үүрэг гүйцэтгэдэг олон улсын жишигт нийцүүлэх шаардлагатай байгааг анхаарах хэрэгтэй.

Дүгнэлт. Дээр дурдсан хууль тогтоомж, эрх зүйн бусад актаас үзвэл цагдаагийн байгууллагаас эргүүлийн үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн үндэс тодорхой хэмжээнд хуульчлагдсан гэж дүгнэж болохоор байна.

Эргүүлийн үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох нь цагдаагийн байгууллагын ажил үйлчилгээг иргэдэд ойртуулах нэг чухал нөхцлийн нэг бөгөөд гудамж талбайд эргүүл хийж ажилласнаар тухайн дүүрэг хороонд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг зөрчлийн дуудлаганд түргэн шуурхай очих, улмаар гэмт үйлдлийг таслан зогсоох, гэмт этгээдийг мөрдөн хөөж баривчлах, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэргийг халуун мөрөөр нь илрүүлэх, гэмт хэрэг зөрчил үйлдэж болзошгүй сэжигтэй этгээдүүдийг хянах, гудамж талбайг хяналтандаа авах зэрэг ач холбогдолтой гэж дүгнэж болох юм.

Санал. Дээрх дүгнэлтийг үндэслэн судлаач бид дараах саналуудыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Цагдаагийн байгууллагын эргүүлийн үйл ажиллагааны бүтэц, зохион байгуулалтыг орчин цагийн нөхцөл байдалд тохируулан шинэчлэх;
2. Цагдаагийн байгууллагын эргүүлийн үйл ажиллагаанд иргэд, олон нийтийг татан оролцуулж, гарах үр дүн, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;
3. Эргүүлийн үйл ажиллагаанд орчин үеийн техникийн дэвшилтэт технологийг өргөнөөр нэвтрүүлэх;
4. Эргүүлийн үйл ажиллагааг нөхцөл байдалд тохируулан төрөлжүүлэх, эргүүлийн чиглэлийг нэмэгдүүлэх;
5. Авто эргүүлийн машин, орчин үеийн тусгай хэрэгсэл, техник, технологиор эргүүлийн үйл ажиллагааг хангах;
6. Гадаад улс орнуудын цагдаагийн байгууллагуудад өргөнөөр ашиглагддаг ArcGIS газар зүйн мэдээллийн системд суурилсан «Гэмт хэргийн цахим зураглал»-ыг эргүүлийн үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэх зэрэг санал дэвшүүлж байна.

Ашигласан материал

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль. 1992.
2. Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль. 2019.
3. Монгол Улсын Байгууллагын нууцын тухай хууль. 1995.
4. Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хууль. 2021.
5. Цагдаагийн албаны тухай хууль. 2017.
6. Я.Цэвэл. Монгол хэлний товч тайлбар толь.-Уб., 2013 он
7. А.Алтангэрэл. Англи-Монгол толь бичиг. Уб.-2005 он
8. Д.Таванжин. Монгол улсын цагдаагийн эрх зүй. Уб.- 2007 он
9. Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. 2018
10. Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2014 оны 01 сарын 22-ны өдрийн 34 дүгээр тушаалаар батлагдсан эргүүл харуулын дүрэм.

Цахим эх сурвалж

1. <https://en.wikipedia.org>
2. <https://police.gov.mn/a/2735>
3. <https://www.slideshare.net/ELPCOEastLibertyPark/june-2017-slc-pd-compstat-report>

4. https://www1.nyc.gov/assets/nypd/downloads/pdf/crime_statistics/cs-en-us-city.pdf
5. <https://www1.nyc.gov/site/nypd/stats/crime-statistics/citywide-crime-stats.page>
6. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/compstat-process-managing->